

המלצות לשינוי חוק התעמולה

שלום רב,

להלן המלצותי לשינוי חוק דרכי תעמולה:

1) סעיף 8: אינני רואה שום פסול בתוכניות בידור והופעת אמנים בתעמולת בחירות. בכל המקרים מדובר באירועים המושכים אליהם ממילא את תומכי המפלגה או ה"גוש" הרלוונטיים, ולא זכור לי שום סקר שבו נאמר שאדם כלשהו הצביע למפלגה רק בגלל אירוע פתיחת הקמפיין. בנוסף, האיסור עצמו מהווה כר פורה לתעמולה, כדוגמת העצרת שהתקיימה ביום ראשון, 15/3/2015, נגדה הוגשו עתירות על אפשרות לכך שאמנים ישירו. עתירה זאת היתה אחת הכותרות העיקריות של אותה עצרת והיוותה תעמולה בעצמה.

שאר האיסורים, כגון נגינה, זמרה, נשיאת לפידים והגשת מאכלים מנסות, לתפיסתי, ליצור "סטרייליות" בתעמולה, אך מגבילות את חופש הביטוי ללא נימוק הגיוני.

המלצתי היא לכן לבטל את כל האיסורים בסעיף זה מלבד מתן מתנות, דבר העלול להתפרש כשוחד.

2) שידורי הטלוויזיה והרדיו: על מנת לפגוע פגיעה בקניין הזכייניות של ערוצי הטלוויזיה המסחריים על ידי הלאמה של כ-25 דקות מדי יום לכל ערוץ (ויותר מכך בימים הראשונים והאחרונים), יש לאפשר קניה חופשית של פרסומות תעמולה בערוצים אלה תחת הגבלות דומות לאלו של הרדיו המסחרי. בערוצים הציבוריים תישאר מתכונת דומה לזו של היום על מנת לאפשר גם לרשימות קטנות יותר להשמיע את קולן.

בנוסף, את תשדירי התעמולה עצמם אין צורך לאשר באופן פרטני על ידי יו"ר ועדת הבחירות (המשמש כצנזור ונאלץ לבזבז מזמנו על מנת לצפות מדי יום בכל התשדירים), כפי שאין גורם ממשלתי המאשר את כל הפרסומות בערוצים המסחריים. פסילת תשדירים תתבצע רק בדיעבד, לאחר קבלת תלונות.

3) איסור תעמולה בטלוויזיה וברדיו (מעבר לתשדירים): בכל סיכום מערכת בחירות בתקופה האחרונה, מציין יו"ר ועדת הבחירות המרכזית שמדובר כמעט בגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה. ייתכן שיש מקום להגבלות מחמירות יותר לגבי תוכניות המוקלטות מראש, אך בראיונות בשידור חי אין שום דרך להחליט מתי נחצה הקו של "תעמולה אסורה", דבר המקשה מאוד על הערוצים המשדרים.

בנוסף, לעיתים נוצרים מצבים אבסורדיים, דוגמת נאום ראש הממשלה נתניהו בקונגרס האמריקאי ב-3/3/2015 ששודר באיחור של כמה דקות בארץ (ובשידור חי בערוצים הזרים הנגישים לרוב אזרחי ישראל) שלאחריו שודר נאום יו"ר האופוזיציה הרצוג, כשמאחוריו פתק עליו האותיות "אמת" (אותיות הרשימה שבה הוא התמודד), בשידור חי.

לכן המלצתי היא לבטל איסור זה, אך לדרוש סיקור הוגן, כלומר לשאוף לכך שיוצגו מגוון דעות למרות שהצגת חלק מהן מלווה בתעמולה.

4) סקרים: רוב ההגבלות הקיימות היום על סקרים (חובת פרסום פרטים מזהים, חובת פרסום נתונים גולמיים וכו'), בנוסף על חובת הפרסום של הרשימות שקיבלו מעל 1% (בעקבות החלטת השופט ג'ובראן בתבי"כ 27/20) הינן מידתיות והגיוניות. עם זאת, ההגבלה בסעיף 16ה. (ח) האוסרת פרסום סקרים המתבצעים עד 79 שעות לפני פתיחת הקלפיות, איננה סבירה ומעודדת חוסר ידיעה והפצת שמועות, בניגוד למטרתם המקורית של הסקרים, שיקוף המצב הנוכחי. סעיף זה גורם לתנודות גדולות בין הסקר האחרון לתוצאות האמת, מערער את אמון הציבור בסקרים ומשמש בתעמולת בחירות שעשויה להיות שקרית.

לכן המלצתי היא להזיז את מועד האיסור קדימה, לשעה שבע בערב ביום שלפני פתיחת הקלפיות (כלומר 12 שעות לפני פתיחת הקלפיות). כך לדעתי תתקבל תמונת המצב המדוייקת ביותר של הלך הרוח בציבור טרם ההליכה לקלפיות ותתאפשר בחירה מושכלת יותר.

בנוסף, כדאי לעגן את פסיקת השופט ג'ובראן בחוק כך שתהיה חובה לפרסם כל רשימה שעוברת את סף הקולות על מנת לקבל מימון מפלגות (כרגע – 1%).

5) ענישה : במערכות הבחירות האחרונות, הקנסות המקסימליים שהוטלו על רשימות בגין הפרה של חוק התעמולה היו עשרות אלפי שקלים. עם זאת, כאשר מדובר ברשימות גדולות ומוכרות (ואכן היה מדובר ברשימות כאלה), קנס כזה איננו מהווה שיקול משמעותי (עקב גודל התקציב העומד על מיליוני ואף עשרות מיליוני שקלים) וקיימת תחושה שהמחיר של הפרת הוראות החוק אינן קריטיות עבור הרשימות הגדולות.

בסעיף זה אין לי המלצות חד משמעיות. לענישה דיפרנציאלית (שנראה שהיא המתאימה ביותר כאן) יש יתרונות, אך מצד שני היא מגיעה עם חסרונות בולטים שכדאי להתחשב בהם. לכן המלצתי היא למצוא פתרון שיאפשר הרתעה מוצלחת יותר של חוק זה שיביא למינימום של השלכות שליליות.

בברכה,
נדב שניר